

TK Skala v Bohinju in v Dolini

EVGEN LOVSIN

Del slovenske mladine, ki se je navduševala za gore, se po prvi svetovni vojni ni vključil v delovanje Slovenskega planinskega društva, temveč je iskal in našel svojo posebno organizacijsko obliko v turističnem klubu »Skali«. Mirko Kajzelj v »Našem alpinizmu« meni, da je bilo SPD takrat brez izrazitejše »alpinistične konfesije«, medtem ko se je mladina navduševala ob revolucionarnih idejah, ki jim je Klement Jug dal življenje in besedo.

Reš je, da so bili na eni strani zreli, izkušeni možje v trdih bojih za slovenstvo naših Alp, v vodstvu SPD s svojo miselnostjo nenevarnega pohajanja v gore, s skrbmi za obnovo opustošenih planinskih naprav in za dobro gospodarstvo, pa tudi z boleščjo zaradi okrnjenih planinskih področij po novih mejah, na drugi strani pa je bil veliko mlajši rod, mnogi še nepopisani listi pa z novimi idejami tveganja in iskanja nepoznanih lepot gorske narode, vsi polni upov in nad, optimizma in neugnane sile, želja po novih doživetjih v gorah in hrepenenja po zmagah nad tujimi osvajalci domačih sten in vrhov. Potem ko je vojna pretrgala normalen miselni in organizacijski razvoj tudi v planinstvu in postavila našega človeka iz avstro-ogrskega državnega in družbenega okolja v povsem nov svet, lastno državo, je bilo težko najti po tolikšnih spremembah, po krvavih doživetjih in žrtvah dvema takima ekstremoma, mladini in starinom, sporazumno delovanje na sicer skupnih področjih.

Menimo, da so nam dogodki le še preblizu za popolno in docela objektivno vrednotenje mesta, ki gre TK Skali v razvojni dobi stoosemdesetih let slovenskega planinstva, čeprav je nesporno, da slovensko planinstvo ne bi bilo brez njenega delovanja doseglo današnjih vrhov. V naslednjem želimo biti samo kronisti, čeprav smo bili — sicer skromni — pa vendar tudi igralci. Želimo nanizati mnogo dogodkov, ugotoviti nekaj važnejših dejstev, da ne bi bil bodoči ocenjevalec v zadregi. Posebej nas zanima v tem članku delovanje Skale na Gorenjskem, najprej v Bohinju, potem pa prav posebej na Jesenicah. Ljubljanska centrala se je namreč že takoj v začetku svojega delovanja zavedala svojega poslanstva: širiti skalaško misel po vsej Sloveniji. V Lučah, Trziču, Celju, na Jesenicah, a začetek je bil v Bohinju, domačem kraju najuspešnejšega predsednika celotne Skale, skladatelja in uglednega glasbenega pedagoga prof. Janka Ravnika.

Prva spodbuda je prišla iz Ljubljane že maja leta 1922. V pismu Hinku Fabianiju pozivajo ljubljanski skalaši Bohinjce, naj ustanove klub »Skalo«, ki bi gojil »turistiko, smučarstvo in sankski šport«. »Kaj ko bi stopili med Sokole, Orle in druga društva, med učiteljstvo, uradništvo in delavstvo...!« V Bohinju namerava ljubljanska centrala prirediti velik zimsko-športni teden. Poleti bo klubu v pomoč tov. Ravnik iz Ljubljane. Aktivno glasilo »Skale« je »Šport«, nanj naj se člani naroče. Vpisnina je 2 dinarja, letna članarina za redne člane je 12, za podporne 18 in za ustanovne člane 150 dinarjev. Jeseničani naj se včlanijo v bohinjško podružnico.

Na to in na druga vabila so Bohinjci sklicali 17. septembra 1922 ustanovni občni zbor, ki je bil ob številni udeležbi v gostilni »Pri Becu« v Bohinjski Bistrici. Klubu je sam bistriški župan obljubil pomoč, ljubljanski delegat Ravnik pa je poudaril važnost športa in zimskega tujskega prometa posebej za Bohinj. Zbor je izvolil naslednji delovni odbor: načelnik ing. Cvetko Božič, njegov na-

*Tomaž Godec, član
TKS, podr. Bohinj
(Za Liscem pod Crno
prstjo)*

mestnik Franc Ravhekar, gostilničar, tajnik ing. Fr. Pokorn, blagajnik Hinko Fabiani, gospodar Franc Ravnik. Člani odbora so bili: Franc Presetnik, Albin Čop z Jesenic, Hinko Jeniša in Jakob Rozman, njihovi namestniki pa Tomaž Godec, Josip Geč, Franjo Solar z Bleda in Janko Tušar z Jesenic. Računska preglednika pa sta bila: Valentin Hodnik in Janko Torkar.

Ta imena smo tudi zato zapisali, da smo omenili posebej dva znamenita človeka: smučarja-tekmovalca in partizana-borca Tomaža Godca in znamenitega planinskega slikarja Valentina Hodnika. Med prvimi jeseniškimi »skalasi« so tu Albin Čop, Janko Tušar in Janko Torkar. Imeti jih moramo za prve in najstarejše člane poznejše slavne jeseniške »Skale«.

Novoustanovljena podružnica bohinske »Skale« je zahtevala likvidacijo zimsko-športnega odseka in prevzem pravnih pravic do sankališča »Belvedere«. Mnogo sej (morda vseh 15 v kratkem življenju bohinske podružnice) je bilo izpolnjenih z živahnimi razpravami o ureditvi in popraviljanju sankališča, o lopah in izposojanju sank, o postavitvi okrepčevalnice, o inventarju, o stalnem vzdrževanju sankališča, o sankaskih prireditvah, o treningih in tekmah, o

smuških tekmah in trasiranju smeri, o skakalnici in njenem vzdrževanju, o skakalnih tekmah in o stroških za vse to, o stroških in spet o stroških...

Bohinjci so bili v prvem letu svojega delovanja zelo marljivi. Ustanovili so svoj foto odsek, predvajali kratke smuške filme, sklepali o organizaciji vojaškega smuškega tečaja, prirejali veselice, se še dovolj redno shajali in razmotrivali težave in tegobe vsakega začetka..., no, vse vkup ni zadostovalo, da se ne bi posušilo komaj posajeno drevesce.

Tujsko-prometna zveza jim je poslala pomoč 10 000 dinarjev, smuška tekma skalašev je uspela, vendar so elementarne nesreče: poškodbe sankališča po nalih, neugodni začetki zime brez snega, slab obisk turistov in primanjkljaj v blagajni prisilili bohinjsko sicer podjetno podružnico na kolena.

Niso pravilno ocenili težav pri delu. Poleg zgoraj opisanih dejavnosti so namreč poskušali z organizacijo vsega tujkega prometa, reklame, tujskih sob, hotela, skratka poživetja mrtve zimske sezone in podobno. Preveč dobesedno so vzeli besedo »turistični« klub »Skala«. A za prave cilje »Skale« je manjkal tisti spodbudni idealizem tovarniškega delavca, ki ga bomo srečali na Jesenicah. Bohinjska podružnica je sklenila 27. januarja 1924 na svojem drugem občnem zboru likvidacijo s tem, da se inventar preda jeseniški podružnici. Tej naj se priključijo tudi člani. Med drugimi je podpisal ta zapisnik tudi slikar Valentin Hodnik, medtem ko so nekateri že prej zapustili društvo.

Skoraj dvajsetletno plodno delovanje Jeseničanov v »Skali« bi lahko razčlenili na tri časovne razdelke. Če naj jih imenujemo po najpomembnejših funkcionarjih, potem je prvo razdobje Franja Kosmača, Jaka Čopa, Jože Čopa in Jože Čebulja, drugo Mihe Čopa, Jože Čopa, Mihe Potočnika in Matevža Freliha in tretje Draga Koreninija in Jože Čopa.

Da, Čebulj in Joža Čop, Miha Čop in Joža Čop, Korenini in Joža Čop! A vedno Joža Čop!

Življenjsko delo Jože Čopa, kvalificiranega delavca jeseniške Železarne, delovnega podpredsednika in odbornika »Skale«, vodje gorske reševalne službe, prvenstvenega plezalca, smučarja in sankarja itd. je bilo posvečeno temu klubu od prvih pa do zadnjih dni pred izbruhom druge svetovne vojne.

Ne zamerite naslednji primeri: »... ne Hillary in Tenzing, temveč Lambert in Tenzing, a zopet Tenzing, močni sirdar — močnih šerp! Tenzing vedno, Tenzing povsod!« (France Avčin: K trem knjigam o Everestu, PV 1954, str. 420, 426).

Zdaj pa pojdemo v to veselo, navdušeno, mlado in zdravo tovarišijo jeseniške »Skale«. Rad bi vam jih predstavil s pravo podobo. Morda se boste za kratek čas pri prebiranju suhoparnih opisovanj društvenih dejavnosti vključili v njihov zanos, navdušenje in požrtvovalnost, v njihove spomine in načrte novih dejanj, ko so na svojih neštevilnih sestankih sejali, poročali, predlagali, hvalili in grajali svoje minulo in bodoče delovanje v domačih in tujih gorah.

Priznati jim je treba velik delež idealizma, dela zaradi ideje brez materialne nagrade, ki ga danes marsikje pogrešamo, čeprav se zavedamo njegove ogromne ustvarjalne moči.

Povedali smo že, da je ljubljanska »Skala« začela z ustanavljanjem podružnic po Sloveniji. Na Jesenicah ni takoj uspela. Sicer je bil prvi sestanek že 7. maja 1922 v hotelu »Pri Mesarju«, ki so se ga udeležili poleg ljubljanskih odbornikov Jeseničani: Albin Čop, Joža Čop, Jaka Čop in Trošt, vendar se iskra ni takoj vnela tu, temveč v Bohinju. Na Jesenicah kljub temu niso mirovali. Za bohinjske tekme so postavili svojo vrsto: Fran Šolar kot krmar, Joža Čop, Albin Čop, Gustel Čop in Viktor Žirovnik.

Ob 10 letnici razvitja
skalaškega prapora
za vrh Triglava –
predsednik Miha Čop
govori

Do ustanovitve podružnice »Skale« je prišlo šele konec leta 1923, ko je bohinjski »Skali« že zmanjkalo sape. Ustanovni občni zbor je bil 16. XII. 1923 v gostilni »Pri Kobalu«. Ideja »popolnoma nepolitičnega kluba«, v katerem »politično prepričanje ne igra nobene vloge«, katerega člani morajo biti »značajni športniki, turisti in smučarji, vsaj z delno opremo ter v teh panogah aktivni športniki«, je bila sprejeta med mladino z velikimi simpatijami. »Ker so fantje pridno prišli za delo, zbrali okrog sebe vso tisto planinsko mladino, ki takrat še ni bila nikjer organizirana, čeprav je redno zahajala v gore, in pripravili vse potrebno za ustanovitev podružnice, je bila prostorna dvorana pri Kobalu nabito polna mladine in občni zbor je uspel v večji meri, kot so pričakovali sklicatelji. Bila je tista mladina, ki ni iskala lepote življenja v zakajenih pivnicah, ampak v naročju gora, med špiki in prepadnimi stenami. Ustanovitelji so v lepih besedah orisali pomen in namen nove planinske družčine, nakar so zborovalci izvolili naslednji prvi odbor: Janko Zirovnik, predsednik, Franjo Kosmač, podpredsednik, Justo Ilaš, tajnik, med odborniki pa Joža Čop, Jože Truhlar, Valepič, Tone Korantar, Franc Baloh in Mara Savinšek.

Tajniško poročilo živahno in nazorno opisuje v spodaj citiranem govoru prvi zalel mlade jeseniške »Skale«:

* Iz poročila na občnem zboru jeseniške »Skale« leta 1933 tajnika Jožeta Truhlarja.

»Ker je slonelo delo v novoustanovljeni podružnici v največji meri na mladini, so bili sadovi tega dela kmalu vidni. Klub je postal v najkrajšem času eden najagilnejših na Jesenicah in si je s svojim delom na mah osvojil simpatije najširših krogov Jesenic, pa tudi bližnje okolice.

Takoj po ustanovitvi je začel odbor s sistematičnim delom. Ustanovil je plezalni, smučarski in sankski odsek, organiziral je markiranje poti v Karavankah, prirejal je skupne izlete članstva itd. Ze prvo leto po ustanovitvi je priredila podružnica prvi javni nastop: sanksko tekmo od Sv. Križa, na kateri je nastopilo 38 tekmovalcev. Tekma je privabila precej gledalcev, ki so z zanimanjem sledili tekmovanju. Posebno skrb pa je posvetila organizaciji smučarstva, zlasti alpskim panogam, ki je bilo takrat na Gorenjskem šele v prvih povojih. Da se je alpsko smučarstvo razvilo v naši državi do tako velike višine, je nemala zasluga jeseniške »Skale«, ki se je od vsega začetka zavedala velikega pomena tega športa — pa ne samo športa — za naše kraje. Vežbanje članov smučarskega odseka se je vršilo najprej na Markljevi planini pod Golico, kmalu pa so se fantje preselili na Črni vrh in od tam na strma pobočja Rožce. Na Rožci je stala takrat majhna, hlevu podobna pastirska bajtica. To bajtico so si člani smučarskega odseka preuredili, da jim je nudila zavetišče za prvo silo.«

V letu 1924 je imela jeseniška podružnica že 94 rednih, 6 podpornih in 1 ustanovnega člana. Gospodarili so s skromnimi sredstvi, čistega premoženja je bilo komaj za 9700 dinarjev. Drugo leto je zasedel mesto predsednika Franjo Kosmač, njegov namestnik pa je bil Jaka Čop. To leto so vstopile v odbor nove, mlade in agilne moči: Boris Šega, blagajnik, Jože Čebulj, tajnik vse prvo razdobje, Matevž Frelih, organizator smučarstva, Albin Čop, Stana Kočar, Rudolf Ogrin in Anton Frelih, poleg prejšnjih odbornikov: Jože Čopa, Toneta Korantarja in Jožeta Truhlarja. Poročila nam povedo, da so opravili 273 tur, 4 velike izlete in 5 daljših smučarskih treningov. Markirali so 8 daljših smeri, izpopolnili inventar rešilne ekspedicije, uredili kontrolo potov, začeli s pripravami načrtov in kart, začeli s predavanji in vzgojo kadrov. Trdno so se povezali v enotno fronto.

V nedeljo 7. septembra 1924 so razvili na vrhu Triglava svoj prapor kot zunanjo vidno vez in znamenje pravega »skalaša«. »Ze v soboto popoldne in v noči od sobote na nedeljo so prihajale velike skupine članstva in prijateljev »Skale« na Kredarico, kjer se je zbralo okrog 150 ljudi.« Ob igranju jeseniške godbe je bilo nato v navzočnosti raznih zastopnikov oblasti in društev slovesno razvitje prapora na samem vrhu. Kumovala je Minca Rabičeva, za praporščaka pa je bil izvoljen Albin Čop, ki je nosil prapor ob svečanostih do svoje smrti. Na vsem pohodu ni bilo nobene nezgode. Manifestacija za ohranitev slovenskih planin in za uveljavitev domačega rodu v njih je uspela na vsej črti. Takrat je namreč bila državna meja še tik za Aljaževim stolpom.

Iz poročil na občnem zboru leta 1926 je razvidno, da je društvo štelu 101 člana, da jih je 36 pristopilo, 29 pa je bilo črtanih, ker niso plačali članarine ali so zancemarjali svoje dolžnosti oziroma se niso pokoravali odredbam odbora. Ta je zahteval disciplino in zavest. Družabni večeri in planinski ples so bili dobro obiskani, tudi blagajnik je bil zadovoljen. V tem letu in pozneje štejejo Jeseničani pomembne zmage na smučarskih tekmah. V Kranjski gori na 20 km je bil prvi Peter Klofutar, drugi pa Tomaž Godec iz Bohinja. Minca Babičeva je postala jugoslovanska prvakinja v damskem smučanju.

V letih 1928 in 1929 vodi podružnico kot njen predsednik Jaka Čop st. Čebulj je še vedno tajnik, podpredsednik pa je poznejši zaslužni predsednik

Skalaši v Triglavski
steni (od desne: Matevž
Freljih, Boris Šega,
Drago Korenini)

Miha Čop. Dosedanji odborniki so ostali še vsi aktivni. Na sankoških tekmah v Bohinju so zmagali sami Čopi: Franc, Miha, Karel, Albin ter Franjo Gajšek.

Nesporazum med SPD in Skalo zaradi prispevka za rešilne ekspedicije je vzpodbudil jeseniško »Skalo« k reorganizaciji te dejavnosti. Načelnik tega odseka je bil vsa leta Joža Čop, ki pa je bil tudi član SPD in tudi njen reševalec na Jesenicah. Smuški odsek je vodil Boris Šega, pozneje pa prav uspešno Matevž Freljih. V plezalski odsek je bil izvoljen Drago Korenini, ki je ostal zvest »Skali« do njenega zadnjega diha.

Tako se nam kažejo podobe tistih, ki so v drugem in tretjem razdelku jeseniške »Skale« uspešno vodili njeno delovanje.

Smučišča na Rožci so postajala vedno bolj priljubljena. Zato je sklenil vzeti odbor bajto od gospodarskega odseka upravičenih posestnikov v najem in jo temeljito preurediti.

Tako smo se približali drugemu obdobju, v katerem je vodil jeseniško »Skalo« po poklicu carinik, dobrovoljec iz balkanskih vojn, vnet planinec in organizator Miha Čop, doma iz bližnje Dobreve. Miha je bil v pogledu sprejemanja članstva bolj širokogruden, ljubljanska centrala pa je uvajala strožja merila in ponovno opozarjala na kontrolo aktivnosti članstva s kontrolnimi turnimi polami. Miha je odgovoril Ljubljani takole: »Pri sprejemanju novih

članov se ravnamo po pravilih, ki pa določajo samo minimalno število članstva. Nevrednih ne sprejemamo. Nikjer ni prepovedano širiti skalaške ideje in stremljenja med narodom, ker bi v nasprotnem primeru ime »Skale« padlo v preteklost že pred potekom dobe ene generacije«. Tako je opravičil članstvo mnogih uglednih članov, n. pr. Otona Župančiča in njegove soproge itd., ki verjetno nista predlagala kontrolnih turnih pol o plezalnih podvigih...

Morda smo premalo podčrtali pomoč, ki jo je ljubljanska centrala dajala jeseniški podružnici pri njenem rojstvu in še celo desetletje njenega delovanja. Naj omenimo samo predsednika Janka Ravnika, ki je mnogokrat obiskal Jesenice ne samo ob občnih zborih, temveč je sam ali pa po odborovih odposlancih na primer po tajniku Pardubskem, odborniku Predaliču in drugih skrbel, da se je delovanje centrale vsklajalo z njenimi podružnicami. Po drugi strani pa so Jeseničani s sodelovanjem pri medklubskih prireditvah, pri prvem filmu »V kraljestvu Zlatoroga«, z zbiranjem denarnih sredstev za film, s prodajo knjig, ki jih je založila »Skala« (na primer Naš alpinizem), in v mnogih drugih smereh in dejavnostih živeli v največji slogi s svojo centralo.

S tem pa ne bi hoteli reči, da ni nikoli zaškripalo v stroju. Že z SPD se je bilo treba sporazumeti zaradi markiranja potov. Nekatera pota so bila označena s SPD druga s TKS. Dolgo časa se je reševalo vprašanje stroškov za reševalne ekspedicije. Jeseničani so priporočali, da naj vse stroške nosi reševalni sklad, ne pa ponesrečenec. Samo od imovitejših ponesrečencev oziroma njihovih svojcev naj se sprejemajo prostovoljni darovi. O mnogo težjem primeru nesoglasja med centralo in podružnico pa bomo spregovorili malo pozneje.

Leta 1930. je bil izvoljen za predsednika jeseniške podružnice Miha Čop. Njegov namestnik je bil Joža Čop. Tajnik je bil še vedno Čebulj. Šrems, Freljih, Torkar in Pavlinova so bili med drugimi v odboru. Tak sestav je bil tudi v letu 1931, ko je izbruhnil spor zaradi predvajanja filma »V kraljestvu Zlatoroga«. Ali naj se predvaja kljub tehničnim težavam, kje (Krekov dom, Sokolski dom), kdaj, pod kakšnimi pogoji. Tudi za Jesenice je pomenilo predvajanje filma ne samo ogromen moralni in propagandni učinek, temveč tudi važen denarni dohodek. Tu so bili Jeseničani zaradi svojega sodelovanja pri filmu zelo občutljivi. Ko je bil končno film predvajan v Krekovem domu in ga je posetilo 3500 ljudi, podružnici pa je dal pri kosmatem izkupičku 22 000 dinarjev kar 7000 dinarjev čistega dohodka, je nastal v jeseniški podružnici nepomirljiv spor med predsednikom Mihom Čopom in tajnikom Jožo Čebuljem. Čeprav so Čebulja počastili s častnim članstvom za njegove izredne zasluge, saj je deset let opravljal vestno in marljivo brez vsake nagrade tajniške posle, pa so se člani v tem sporu opredelili za stališče Mihe Čopa. Popustil je Miha in leta 1932 odklonil izvolitev za predsednika podružnice. Na obeh straneh je bilo precej gorenjske trme! Za predsednika je bil izvoljen mag. ph. Ferdo Hudina, sicer so ostali še vsi odborniki, na novo je vstopil v odbor Drago Korenini. Podružnica je imela 149 članov, od teh 33 podpornih in 10 ustanovnih. V slalomu pod Jalovcem so si njeni člani pridobili drugo, četrto in šesto mesto.

Matevž Freljih je predlagal, naj se ustanovi podporni poškodbeni sklad »Tovarišija« klubskega internega pomena. V naslednjem letu 1933 je predsednikoval podružnici mag. ph. Ivo Koželj, v odbor pa je prišlo nekaj novih članov, med njimi živahni dr. Ivan Štampihar, ki se je posebej zanimal za pravno stran društvenih pravilnikov. Odbor je moral misliti na ponovno povečanje koč na Rožci, ker se je večal obisk te koč od leta do leta. S pomočjo članstva, ki je s prostovoljnim delom v izdatni meri podprlo gradbena dela, se je odboru

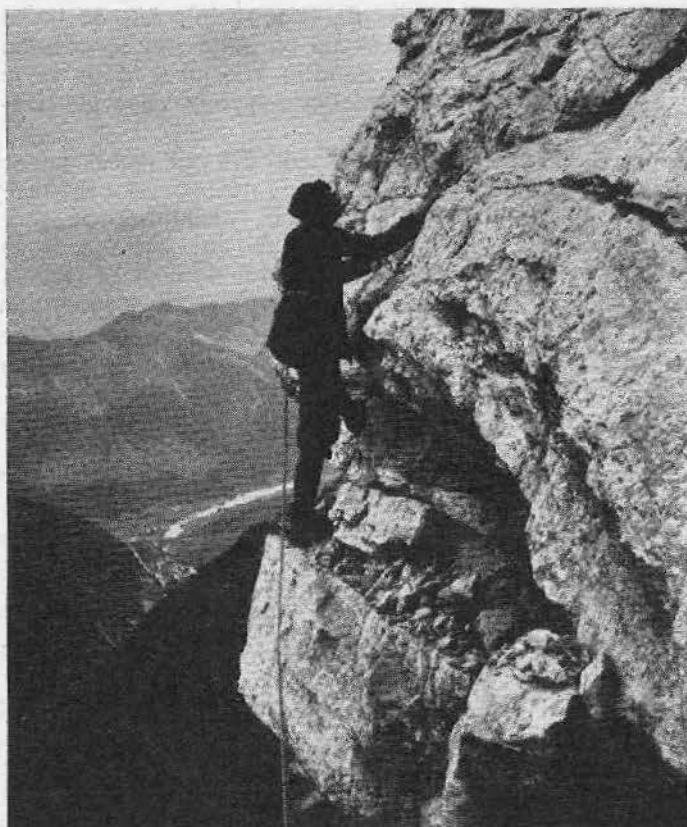
z velikim trudem posrečilo postaviti tako kočo, da je naslednje leto že lahko sprejela 2311 turistov. V tem letu se je začela akcija za postavitve spomenika ponosrečnemu skalašu in izvrstnemu plezalcu Sandiju Wissjaku, ki pa se je razširila v akcijo za postavitve spomenika na Škrlatici v spomin vsem ponosrečenim v naših gorah.

Leta 1934 je štela podružnica že 250 članov, med temi 220 rednih. Blagajnik je imel 50 428 dinarjev kosmatih dohodkov, Mednarodne fotoamaterske razstave so se uspešno udeležili tudi jeseniški slikopisci-amaterji. Medklubske in vse-slovenske smuške tekme na Zelenici, v Triglavskem smuku in v Zakopanih so dale nove prvake v smuku in slalomu: jeseniške »skalaše« Pračka in Heima. Dobro so se postavili tudi Žnidar, Novak, Jakopič in drugi, ekipa, s katero je moral računati vsak klub v državi. Sedaj je bil ponovno izvoljen z veliko večino glasov za predsednika podružnice Miha Čop, ki je ostal na čelu do svoje prezgodnje smrti marca 1938. leta. V odboru ni bilo več zaslužnega Čebulja. Tajnik je bil Bogo Homovec, gospodar Šega, kočo je imel na skrbi Vovk, odborniki pa so bili: Alička Delgos za matična dela, Frelj za smučarstvo, Korenini za plezalstvo, Joža Čop pa kot podpredsednik podružnice večni načelnik gorske reševalne službe. O razvoju plezalstva v »Skali« je poročal dr. Miha Potočnik, ki je v tistih časih s svojimi članki v PV o plezah »zlate naveze« vzbujal vseobčo pozornost, postavil našo alpinistiko in alpinizem sploh na pravo mesto in z gorenjsko šegavostjo v šaljivem tonu pa vedno s srčno toplino opisoval strem-ljenja in podvige goram predanega človeka ter tako približal širšim plastem ljudstva moderno misel alpinizma. Tudi naslednje vrstice so njegove besede:

»V plezalstvu je dosegla naša podružnica prav lepe in številne uspehe tako v domačih kakor tudi v tujih gorah. Kar je bil za ljubljansko »Skalo« dr. Jug, to je bil za jeseniško Čopov Joža, ki je skupno z dr. Jugom že 1922 preplezal Triglavsko steno. Začetek njegovega delovanja pa seže v leto 1921, ko je v družbi z dr. Stanetom Tominškom in Janezom Kvedrom ter tovariši preplezal severozahodno steno Prisojnika. Dr. Jug je bil idejni utemeljitelj naših plezalnih prizadevanj in je s svojimi spisi in opisi razgibal v letih 1922 in 1923 vso našo gorsko mladino, da si je tudi sama zaželela plezalnih doživetij in podvigov. Prav ta mladina pa je našla v Čopovem Joži neprekosljivega praktika in učitelja, ki je sčasoma s svojim vzgledom, navdušeno besedo in tudi praktično pomočjo vzgojil lepo število plezalcev, saj so skoraj vsi jeseniški in okoliški plezalci, preden so se osamosvojili in začeli delovati v lastnih plezalnih tovarišijah, šli skozi Joževo šolo. Od leta 1924 pa tja v štirideseto leto je bil Joža Čop osrednja plezalna in reševalna osebnost, ne le na Gorenjskem temveč v Sloveniji Jugoslaviji sploh.

Jeseniške plezalne skupine iz podružnice »Skale«, iz katere so okrog leta 1928 in pozneje izšli prav dobri in sposobni plezalci, ki so si znali preko začetnih težav in poskusov priboriti ime in položaj kot samostojni vodilni alpinisti, se udeležujejo ves čas in vidno v vseh naših stenah in prepadih, na samostojnih plezalnih in zimskoalpinističnih tečajih, v vojski in drugod. S ponosom se lahko pohvalimo, da so prav naši plezalci naše slovenske gore — predvsem Julijske — šele osvojili in jih prepojili s svojim znojem, pa tudi s krvjo tako, da so res naše in samo naše, z idealizmom in skromnim, v javnosti malo vidnim delom, ki stremi za tem, da bi šli še preko mej sedanjega ozkega polja.*

* Podrobneje o plezalnih in drugih uspehih ter delovanju posameznih jeseniških skalašev glej knjigo: Evgen Lovšin, »Gorski vodniki v Julijskih Alpah«, str. 270—290.

*V severni steni
Mojstrovke, v globini
Mala Pišenca
(Danilo Martelanc)*

Foto:
Dr. Stanko Tomišek

Mi, plezalci jeseniške »Skale«, smo bili tudi letos pridni. Potrgali smo spet nešteto plezalnih rožic z naših robov, doživeli tisoče tihih in svetlih trenutkov. Lepo število plezalnih družbic že šteje naša »Skala«, ki vsako nedeljo uživajo čarobnost naših sten in grebenov. Triglavska stena ni skoraj nikdar brez gostov, Jalovec nas pozna, pozna nas Mojstrovka, Špik, Frdamane police, Široka peč, Kukova Špica, Škrlatica, Križ in Rokav in drugih vrhov desetine. Alpinistika ni več blazno tveganje, »Skala« ni več klub samomorilcev...«

Jeseniški plezalci pa tudi iz drugih krajev so kmalu čutili potrebo po zgraditvi planinskih zavetišč tam, kjer ni bilo v bližini planinske koč. To so sicer zelo zapuščeni a izredno lepi predeli. Eno tako zavetišče so postavili v Veliki Dnini ob vznožju Velike Ponce, drugega pa na Jezeru na Gruntu v območju Rokavov in Dovškega Križa. Tretji je še v načrtu, a postavljen naj bi bil v Martuljku.

Redni sestanki jeseniške »Skale« so bili najprej v gostilni pri Kobalu, pozneje v gostilni Mesar, nato v hotelu Triglav in končno v hotelu Pošta. Med drugim so rodili tudi veliko fotografsko razstavo. Bila je viden uspeh dela in žela je splošno priznanje. Razstavo, na kateri so bili razstavljeni večinoma planinski motivi, je obiskalo nad 1000 ljudi. Med jeseniškimi skalaši so se posebno odlikovali fotoamaterji Slavko Smolej, Franc Torkar, Matevž Mikelj in pozneje Jaka Čop mlajši.

Tako je jeseniška podružnica »Skale« upravičeno dobila za svoj ogromen opus od ljubljanskih tovarišev »skalašev« naslednjo pohvalo: »Centralni klub »Skala« je ponosen na dejanja in lepe rezultate jeseniške podružnice.«

Z nezmanjšanim poletom delujejo Jeseničani pod vodstvom Mihe Čopa in njegovih sodelavcev tudi v letu 1935 in 1936. Tajništvo je sedaj tudi formalno v rokah Draga Koreninja. Dohodkov je bilo v letu 1935 90 032, vpisanih gostov na Rožci 2602, članstva 274, od teh 254 rednih Ciril Praček si je ponovno priboril medklubsko prvenstvo na Rožci. Na tekmah za vseslovensko prvenstvo pa sta si delila prvo mesto s Heimom. Na Črnem vrhu je bil prvak Schwab — same trofeje za jeseniško podružnico. Člani so opravili 118 plezalnih tur, med temi nekaj težkih, prvenstvenih. Miha Potočnik je predlagal postavitev zavešča na Križkih podih.

Leto 1937 je zadnje leto predsednikovanja Mihe Čopa. Da ne bi prenehala nenehna vzpodbuda mladini in da ne bi vzel poguma svojim zvestim sodelavcem Joži Čopu, Mihi Potočniku, Matevžu Frelihu, Dragu Koreninja, Homovcu, Marnu, Truhlarju, Berlotu in drugim, je kljub bolezni vztrajal na svojem mestu, dokler ni onemogel.

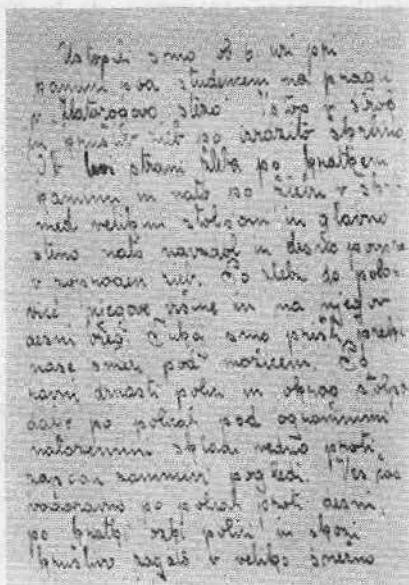
Na občnem zboru 10. III. 1938 pa je moral dr. Miha Potočnik poročati takole:

»Jutri bo teden dni, kar smo pokopali našega predsednika Miho Čopa. Njegovo poročilo je šlo z njim, mesto njega mi dovolite dve tri besede. V preteklem letu ni bilo posebnih velikih dohodkov. Odbor se je trudil, da bi obdržal že v prejšnjih letih doseženo stanje, kar se mu je v glavnih potezah posrečilo. Seveda se je na vsch koncih in krajih čutila velika vrzel, ko zlasti zadnjega pol leta nismo več imeli Mihovih sposobnosti in dela v odboru. Odbor je zaradi tega sklepal le o nujnih in tekočih zadevah, sicer pa bolj životaril. Članstvo se deloma udeležuje življenja v klubu, vendar bi bilo želeti, da bi bili vsi bolj aktivni in inicijativni, da bi dajali pobude odboru...« Ko je Miha omenil še delovanje odsekov, posebej smučarskega, plezalnega in gospodarskega in se pogloblje posvetil vprašanju bivačev, je zaključil svoja izvajanja, da je razmerje s centralo v Ljubljani odlično, da odbor sodeluje in bo moral tudi v bodoče sodelovati na reorganizaciji »Skale«, ki ji bodo podlaga nova pravila.

Dohodkov je bilo sicer malo, a zato je tu dober in discipliniran naraščaj, predvsem smučarji, pa tudi plezalci. Posebej tem je treba posvetiti posebno pozornost, težji plezalni podvigi naj se pri mladini ne forsirajo prezgodaj...

Tako smo pri tretjem razdelku jeseniške »Skale«, zadnja tri leta pred drugo svetovno vojno!

Vir, iz katerega smo črpali poglavitno gradivo za ta članek, je skromen fascikel ali sveženj listin z napisom na ovoju: Bohinjska in jeseniška podružnica, Alpinski klub »Skala«, Ljubljana. Ta zavoj listin je pravzaprav

Iz dnevnika Matevža Freliha

velik invalid, še dobro, da je prestal drugo svetovno vojno, ko je bilo treba skrivati našo dokumentacijo pred okupatorjem, in da je preživel 15 let svobode, ko je bilo dovolj dela na obnovi, še važnejšega kakor paziti na preteklost. V omenjenem zavoju je samo nekaj desetlin pisem in kopij in nekoliko zapisnikov o občnih zborih, polno vrzeli, čeprav je nekdanja bila tu korespondenca. Za čas od leta 1938 do začetka vojne 1941 pa tudi tega ni. Ko sem poizvedoval po teh letih, sem naletel samo na prijazen smehljaj, češ kdo bi se še spomnil na take podrobnosti, saj so med temi spomini na neštete vojne in povojne dogodke izpodrinili vse, kar se ni od prej prav globoko vsidrilo v človekovo notranjost. A to so posebej plezalne ture, skupni izleti, smuška tekmovanja. Z vrha Golice je že Hitlerjev vojak pazljivo motril terene tam proti Petelinu, pa planjo Pod Klekom in na Rožco...

Predsednik jeseniške »Skale« je bil po smrti Mihe Čopa Drago Korenini, podpredsednik pa Joža Čop. »Stara garda« z Matevžem Frelhom, Andrejem Moretom, Cirilom Pračkom, Mihom Potočnikom in drugimi znanimi tovariši iz prejšnjih delovnih let je vztrajala na svojih mestih, dokler se ni drug za drugim izgubil v hosto k partizanom ali pa v kako koncentracijsko taborišče.

Svetla podoba Mihe Čopa je mnoge hrabrila: »Hej trubaču z bojne Drine...«

In pesnikov poziv: »...plani čez Savo, plavaj čez Dravo — zob za zob in glavo za glavo!« je vzburlil jeseniškega gornika.

Spomini na Skalo

NEVINA PREVEC

Veliko bi lahko napisala, če bi hotela opisati vse svoje planinske spomine, vse svoje ture, nisem pa do danes nikoli nič poskusila. Zdi se mi, da ne bi mogla opisati sreče, ki jo lahko samo doživiš, ko tovarišu stisneš roko po prestanih nevarnostih srečno uspele plezarije, ne bi mogla opisati, kako ti je pri sreči, ko ti sredi gladke, puste stene prikima nasproti nežni zvonček, ki črpa življenje iz razpoke.

Dobro se še spominjam svojega prvega planinskega vzpona, ko sem še kot otrok bila z očetom prvič na Učki, najvišjem vrhu Istre. Nepozaben je bil pogled na morje in kvarnerske otoke, ožarjene ob vzhajočem soncu. Od takrat sem bila vedno vsakemu hvaležna, ki me je hotel vzeti s seboj v planine. Deklice smo namreč smele od doma le v spremstvu odraslih. Kako mi je pozneje v gimnaziji bilo večkrat hudo, ko so mi sošolci pripovedovali o svojih turah, meni pa ni bilo mogoče, da bi se jim pridružila! Prvič sem dobila dovoljenje staršev, da grem s sošolci v hribe, ko je prišlo pismo vabilo Skale, naj se udeležim odkritja plošče našega sošolca Anteja Lenarčiča, ki se je smrtno ponorečil v Kotu.

Skalaši so odšli k odkritju plošče v Kot. Meni je pa Slavko Prevec predlagal, da bi šli s Skokom in Hudnikom v Vrata, preplezali slovensko smer Triglavske stene in se mimo Staničeve kočice spustili v Kot k odkritju plošče. Zvečer smo v Vratih srečali Vladimirja Topolovca, ki je bil z De Reggijem namenjen v nemško smer stene. Pri plezanju nam vreme ni bilo naklonjeno. Ko smo se bližali izstopu, je začelo rositi. Skrbelo nas je za tovariše v nemški smeri, ko jih bo vreme oviralo pri plezanju v najtežjem delu stene, kar zaslišimo, kako